

MANA VECMĀMIŅA

Līdz astoņu gadu vecumam es biju divreiz ticies ar raganām aci pret aci. Pirmoreiz man izdevās tikt cauri sveikā, toties otrajā reizē tā nepaveicās. Ar mani notika tādas lietas, kuras varbūt liks jums šausmās iekliegties, kad lasīsiet par tām. Neko darīt, jāstāsta patiesība. Man ir jāpateicas manai brīnišķīgajai vecmāmiņai par to, ka vēl joprojām esmu dzīvs un šinī brīdī, par spīti savdabīgajam izskatam, varu sarunāties ar jums.

Mana vecmāmiņa bija norvēģiete. Norvēģi par raganām zina pilnīgi visu, jo Norvēģijas tumšie meži un ledus kalni ir tā vieta, no kurienes raganas cēlušās. Arī mans tēvs un māte bija norvēģi, bet tēvs strādāja Anglijā, tāpēc es piedzimu Anglijā, kādu laiku tur nodzīvoju un sāku iet angļu skolā. Divreiz gadā – Ziemassvētkos un vasarā – mēs braucām uz Norvēģiju apciemot vecmāmiņu. Šī vecā sieviete bija mūsu pēdējā dzīvā radniece. Viņa bija mana mātesmāte, un es viņu dievināju. Kad mēs bijām kopā, runājām gan norvēģiski, gan angļiski, jo tekoši pratām abas šīs valodas; vecmāmiņa man bija daudz tuvāka nekā māte.

Drīz pēc manas septītās dzimšanas dienas mēs ar vecākiem kārtējo reizi devāmies uz Norvēģiju, lai kopā ar vecmāmiņu nosvinētu Ziemassvētkus. Un tieši tur, nedaudz uz ziemeļiem no Oslo, kur valdīja stindzinošs aukstums, mūsu mašīna noslīdēja no ceļa un, kūleņus mezdama, iegāzās akmeņainā aizā. Mani vecāki aizgāja bojā. Es biju cieši iespiests mašīnas aizmugurējā sēdekļī, tādēļ tiku cauri ar brūci pierē.

Nevēlos atsaukt atmiņā tās drausmīgās pēcpusdienas pārdzīvojumus – vēl tagad, to atceroties, man šermuļi skrien pār kauliem. Es atguvos savas vecmāmiņas ciešajos apkampienos, un mēs kopā raudājām visu nakti.

– Ko mēs tagad iesāksim? – es jautāju caur asarām.
– Tu paliksi šeit kopā ar mani, – vecmāmiņa atbildēja, – un es rūpēšos par tevi.

– Vai es nebraukšu atpakaļ uz Angliju?

– Nē, – viņa atbildēja. – Es to nepieļaušu. Kaut debess paņemtu manu dvēseli un Norvēģija paturētu manus kaulus!

Nākamajā dienā, lai nedaudz aizmirstu lielās bēdas, vecmāmiņa sāka stāstīt stāstus. Viņai tas lieliski padevās, un es biju sajūsmā par visiem stāstiem. Bet tanī brīdī, kad vecmāmiņa ierunājās par raganām, mana sajūsma apsīka. Vecmāmiņa neapšaubāmi bija liela šo radību pazinēja un lika man ļoti skaidri noprast, ka viņas stāstījums par raganām no citiem stāstiem par raganām atšķiras ar savu patiesīgumu. Tie bija patiesi notikumi. Tā bija *balta patiesība*. Tā bija vēsture. Pilnīgi viss, ko viņa stāstīja, bija noticis īstenībā, un man vajadzēja tam ticēt. Pats sliktākais (sliktāk vairs nevarēja būt) – raganas atradās mums blakus. Tās atradās mums visapkārt, un arī tam man vajadzēja noticēt.

– Vai *tiešām* tā ir patiesība, vecmāmiņ? Tik *tiešām* patiesība?

– Manu dārgumiņ, – viņa atbildēja, – tu nedzīvosi ilgi šajā pasaulē, ja nemācēsi pazīt raganu.

– Bet, vecmāmiņ, tu taču sacīji, ka raganas izskatās gluži tāpat kā parastas sievietes. Tad saki, lūdzu: kā lai pazīstu raganas?

– Tev uzmanīgi jāklausa, – viņa sacīja, – un jāiegaumē pilnīgi viss, ko teikšu. Pēc tam pārmet krustu, lūdz Dievu un ceri uz to labāko – tas ir viss, ko vari darīt.

Mēs atradāmies Oslo, vecmāmiņas lielajā viesistabā, un es jau biju sagatavojies gulētiešanai. Vecmāmiņas mājās aizkari nekad netika aizvilkti, un es varēju redzēt milzīgas sniegpārslas, kuras lēni apsedza piķa melno pasauli aiz loga. Mana vecmāmiņa bija ļoti veca, krunkainu seju un diezgan apjomīgu augumu, kas bija iežņaugts korsetē. Viņa majestātiski sēdēja savā mīkstajā atpūtas krēslā, iespīlējusi augumu tā, ka pat pelei vairs nepietiktu vietas. Es, tikko septiņus gadus sasniedzis puika, pidžamā, kam pa virsu uzvilkti rītasvārki, un čībām kājās, biju nometies uz grīdas turpat blakus.

– Vai zvēri, ka nevelc mani uz zoba? – es jautāju.
– Apsoli, ka nemānies!

– Paklausies, – viņa sacīja, – es zinu piecus bērnus, kuri vienkārši izčībēja no zemes virsas un kurus kopš tiem laikiem neviens vairs nav redzējis. Viņus nobūra raganas.

– Tu gribi mani iebiedēt, – es iebildu.

– Vēlos tikai būt droša, ka ar tevi nenotiek tas pats, – viņa sacīja. – Es tevi mīlu un gribu, lai paliec pie manis.

– Pastāsti man par tiem bērniem, kuri pazuda! – es lūdzu.

Mana vecmāmiņa bija vienīgā vecmāmiņa pasaulē, kuru esmu redzējis smēķējam cigāru. Tanī brīdī viņa aizdedzināja garu, melnu cigāru, kas oda pēc dedzinātas gumijas.

– Pirmo bērnu, kurš pazuda, sauca Rangilda Hansena. Tanī laikā viņai bija kādi astoņi gadi. Viņa

spēlējās ar mazo māsiņu mauriņā pie mājas. Māte, kura tobrīd cepa maizi, bija iznākusi ārā paelpot svaigu gaisu. “Kur tad Rangilda?” viņa jautāja. “Viņa aizgāja līdzī kādai garai jaunkundzei,” atbildēja mazā māsiņa. “Kādai garai jaunkundzei?” māte bija nesa-prašanā. “Garai jaunkundzei ar baltiem cimdiem,” atbildēja mazā. “Jaunkundze paņēma Rangildu pie rokas un aizveda projām.” Kopš tā brīža Rangildu neviens netika redzējis, – vecmāmiņa sacīja.

– Vai tad vecāki viņu nemeklēja? – es jautāju.

– Viņi pārmeklēja jūdžu jūdzes. Ikviens pilsētā gri-bēja palīdzēt, bet nevienam neizdevās meiteni atrast.

– Kas notika ar pārējiem četriem bērniem? – Es biju satraukts.

– Viņi pazuda tieši tāpat kā Rangilda.

– Kā tas notika, vecmāmiņ? Kā viņi pazuda?

– Katreiz pirms bērna pazušanas pie mājas tika manīta kāda sveša jaunkundze.

– Bet kā viņi pazuda? – es nelikos mierā.

– Otrā pazušana bija ļoti savāda, – teica vecmā-miņa. – Holmenkollenes pilsētā dzīvoja Kristiansenu ģimene. Viņu mājas viesistabā karājās veca eļļas glezna, ar kuru viņi ļoti lepojās. Tajā bija redzamas pīles ganāmajiem lauku mājas pagalmā. Gleznā nebija attēloti cilvēki, tikai pīļu bars zaļā pagalmā un fonā lauku māja. Tā bija liela un skaista glezna. Kādu dienu viņu meita Solveiga pārnāca no skolas, ēzdama ābolu. To viņai uz ielas esot iedevusi kāda jauka jaun-kundze. Nākamajā rītā mazās Solveigas gultiņa bija tukša. Vecāki meklēja meitu visur, bet neatrada. Te

pēkšņi Solveigas tētis iesaucās: “Redz, kur viņa ir! Tā ir Solveiga, viņa baro pīles!” Viņš norādīja uz eļļas gleznu, kurā skaidri varēja saskatīt Solveigu. Viņa stāvēja pagalmā un grasījās mest pīlēm maizi. Tēvs pieskrēja pie gleznas un pieskārās tai. Diemžēl nekas nenotika. Solveiga bija kļuvusi par daļu no parastas gleznas, kas uzgleznota uz audekla.

– Vecmāmiņ, vai esi redzējusi to gleznu ar mazo meitenīti?

– Vairākas reizes, – vecmāmiņa atbildēja, – un katru reizi mazā Solveiga gleznā bija mainījusi savu atrašanās vietu. Vienu dienu viņa lūkojās ārā pa mājas logu. Citu – atradās tālu gleznas kreisajā pusē un viņai rokās bija pīlīte.

– Vecmāmiņ, vai tu redzēji, kā Solveiga gleznā kustējās?

– To neviens neredzēja. Lai kur Solveiga atrastos – pagalmā barojam pīles vai skatāmies ārā pa mājas logu –, viņa bija nekustīga, gleznā iemūžināta figūra. Tas bija ļoti savādi, – vecmāmiņa sacīja. – Patiešām dīvaini. Bet visdīvainākais bija tas, ka Solveiga ar gadiem kļuva vecāka. Pēc desmit gadiem mazā meitenīte bija pārvērtusies par jaunkundzi. Pēc trīsdesmit viņa jau bija pieaugusi sieviete. Pēkšņi pēc piecdesmit četriem gadiem Solveiga pazuda no gleznas.

– Vai gribi teikt, ka viņa nomira? – es jautāju.

– Kas to lai zina? – vecmāmiņa sacīja. – Raganu pasaulē notiek ļoti dīvainas lietas.

– Tu pastāstīji par diviem bērnu pazušanas gadījumiem, – es teicu. – Kas notika ar trešo bērnu?

– Tā bija mazā Birgita Svensone, – vecmāmiņa sacīja. – Viņa dzīvoja otrpus ielai tieši mums pretī. Kādu dienu Birgita sāka apaugt ar putna spalvām. Pēc mēneša viņa pārvērtās par lielu, baltu cāli. Birgitas vecāki turēja viņu kūtiņā dārzā vairākus gadus. Viņa pat dēja olas.

– Kādā krāsā tās bija? – es vaicāju.

– Brūnas, – vecmāmiņa atbildēja. – Tās bija lielākās olas, kādas esmu redzējusi. Birgitas māte cepa no tām omleti. Tās tiešām bija garšīgas.

Vērīgi lūkojos uz vecmāmiņu, kura atgādināja seno laiku karalieni savā tronī. Viņas blāvi pelēko acu skatiens šķita kavējamies kaut kur tālumā.

Vienīgi vecmāmiņas cigārs, kas vēla zilganus dūmu mākoņus ap viņas galvu, tanī brīdī patiešām liecināja par īstenību.

– Vai mazā meitenīte, kura pārvērtās par cāli, nepazuda? – es tincināju.

– Nē, Birgita nepazuda. Viņa dzīvoja vēl daudzus gadus un dēja brūnas olas.

– Tu taču teici, ka visi pieci bērni pazuda!

– Es kļūdījos, – bilda vecmāmiņa. – Kļūstu veca, tāpēc nespēju visu atcerēties.

– Kas notika ar ceturto bērnu? – es jautāju.

– Tas bija puisēns, vārdā Haralds, – vecmāmiņa stāstīja. – Kādu rītu viņa āda kļuva pelēcīgi dzeltena. Pēc tam sacietēja un atgādināja kraupainu rieksta čaumalu. Vakarā zēns pārvērtās par akmeni.

– Par akmeni? – es jautāju. – Par īstu akmeni?

– Jā, par granītakmeni, – viņa sacīja. – Ja vēlies, varu tev to parādīt. Vecāki to joprojām tur mājās. Tā ir maza akmens statuļa, kas atrodas mājas priekšnamā. Viesi atbalsta pret to lietussargus.

Kaut gan biju ļoti mazs, es nespēju noticēt visam, ko vecmāmiņa stāstīja. Bet viņa runāja tik pārliecinoši un nopietni, ne reizi nepasmaidot un nepamirkšķinot ar aci, ka es gribot negribot aizdomājos.

– Vecmāmiņ, stāsti! – es sacīju.
– Tu teici, pavisam kopā noburti pieci bērni. Kas notika ar pēdējo?

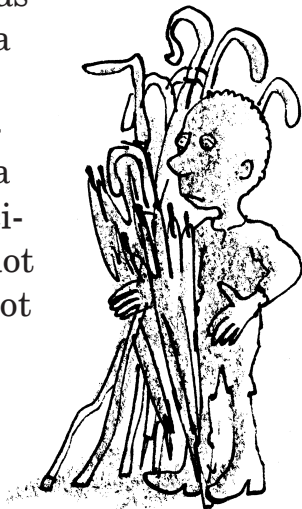
– Vai nevēlies ievilkt kādu dūmu no mana cigāra? – vecmāmiņa piedāvāja.

– Vecmāmiņ, man ir tikai septiņi gadi!

– Man vienalga, cik tev gadu, – viņa atteica. – Ja smēķēsi cigāru, nekad nesaukstēsies.

– Vecmāmiņ, kas notika ar piekto bērnu?

– Ar piekto bērnu, – viņa sacīja, košļādama cigāra galu gluži kā gardu spargeli, – notika ļoti interesantas lietas. Tas bija deviņus gadus vecs puisēns, vārdā Leifs, kurš kopā ar ģimeni pavadīja vasaras brīvdienas fjordos uz kādas mazas saliņas; tur visa ģimene rīkoja pikniku un lēca ūdenī no akmeņiem. Mazais Leifs atkal ienira ūdenī, un tēvs pamanīja, ka viņš uzturas zem ūdens ilgāk nekā parasti. Kad Leifs beidzot iznira, viņš vairs nebija tas pats Leifs.

- Kas viņš bija, vecmāmiņ?
- Viņš bija pārvērties par mazu delfinēnu.
- Tas taču nav iespējams!
- Viņš bija pārvērties par mazu, miļu un ļoti draudzīgu delfinēnu, – viņa sacīja.
- Vecmāmiņ! Es nespēju tam noticēt!
- Jā, dārgumiņ.
- Vai viņš tiešām pārvērtās par delfīnu?
- Jā, – viņa apgalvoja. – Es labi pazinu viņa māti. Viņa man pastāstīja šo notikumu. Viņa teica, ka tanī dienā Leifs-delfinēns pavadīja kopā ar viņiem visu pēcpusdienu un vizināja uz muguras brāļus un māsas.

Tad pamāja viņiem ar spuru ardievas un aizpeldēja projām; kopš tiem laikiem viņu neviens vairs nav redzējis.

– Bet, vecmāmiņ, – es nerimos, – kā viņi zināja, ka delfinēns bija Leifs?

– Viņš sarunājās ar tuviniekiem, – vecmāmiņa atbildēja, – kad vizināja brāļus un māsas, un visu laiku smējās un jokoja ar viņiem.

– Vai tas nebija lielākais tracis, kāds jebkad dzirdēts tajā apkārtnē? – es jautāju.

– Nebija vis, – atteica vecmāmiņa. – Zini, šeit, Norvēģijā, kas tāds nav nekāds lielais brīnums. Šeit visas malas pilnas ar raganām. Varbūt kāda pat dzīvo mūsu ielā. Tagad gan tev laiks iet gultā.

– Vai ragana var iekāpt pie manis pa logu naktī? – Es nodrebēju.

– Nē, – vecmāmiņa mani nomierināja. – Ragana nekad nerīkojas mulķīgi, viņa nekāpj pa notekcaurulēm un neielaužas cilvēku mitekļos. Tu būsi drošībā savā gultiņā. Nāc, es nolikšu tevi gulēt.